

The Role of Diplomacy during Martial Law

UDC: 327.82

DOI: 10.15421/172253

Fedorova HannaSenior Lecturer, <https://orcid.org/0000-0001-9900-6709>, g.y.fedorova@karazin.ua*V. N. Karazin Kharkiv National University (Kharkiv, Ukraine)*

Abstract

Relevance. The study of the role of diplomacy during martial law is relevant considering the brutality and scale of the Russian invasion of Ukraine, which poses challenges for diplomacy to achieve Ukraine's security in the long term by attracting third-party guarantor countries, and considering the threat on the background of the Russian-Ukrainian war, it is possible that the security situation in the world will worsen.

The aim of the study is to determine the role of diplomacy during martial law. The following **research methods** were used in the study: formal-logical, structural-functional, complex, legal analyses, logical and others, which made it possible to explore comprehensively the problematic issues of the topic under study.

In the course of the study, the following **results** were obtained: modern trends in diplomacy were identified; the specifics of the diplomacy of the conflict are determined; the features of diplomacy during martial law are determined; the features of diplomacy during martial law in Ukraine are determined. So far, the diplomatic efforts of the diplomatic corps, the president and authorized officials are primarily aimed at 3 areas: strengthening sanctions; formation of a program of economic support for Ukraine (following the example of the Marshall Plan); providing military and economic assistance.

During the study, the following **conclusions** were made: the contribution of diplomats is no less than the contribution of the military directly on the front line. After all, the provision of military weapons in the required volumes and the required type and their financing are fully among the priority tasks of diplomacy. After the end of hostilities, additional studies will be required on the effectiveness of diplomacy and its role, taking into account the achieved results, which can be assessed after the signing of an agreement on the suspension of hostilities or the truce. At the same time, it should be noted that the very fact of stopping the war, in concert with the existence of the security guarantees and the prevention of a repeating of the invasion, will also be the result of the work of diplomacy already in the period after the acute phase.

Keywords: conflict diplomacy, martial law diplomacy, state security, instrumental diplomacy, stabilization diplomacy, management diplomacy, sanctions, economic support program

Citation: Fedorova, H. (2022). The Role of Diplomacy during Martial Law. *Grani*, 25(5), 10-17. <https://doi.org/10.15421/172253>

Роль дипломатії під час воєнного стану

Федорова Ганна*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Харків, Україна)*

Анотація

Актуальність. Дослідження ролі дипломатії під час воєнного стану є актуальним із огляду на жорстокість та масштабність російського вторгнення до України, що ставить перед дипломатією виклики щодо досягнення безпеки України у довгостроковій перспективі шляхом залучення сторонніх країн-гарантів, та зважаючи на загрозу на тлі російсько-української війни загострення безпекової ситуації у світі на порозі Третьої світової війни.

Метою дослідження є визначення ролі дипломатії під час воєнного стану. У дослідженні застосовано наступні **методи дослідження**: формально-логічний, структурно-функціональний, комплексний, юридичного аналізу, логічний та інші, які дозволили комплексно та всебічно дослідити проблемні питання досліджуваної теми.

У процесі дослідження отримано такі **результати**: визначено сучасні тенденції дипломатії; визначено специфіку дипломатії конфлікту; визначено особливості дипломатії під час воєнного стану, визначено особливості дипломатії під час воєнного стану в Україні. Наразі дипломатичні зусилля вітчизняного дипломатичного корпусу, президента та уповноважених посадових осіб передусім спрямовані на 3 напрямки: посилення санкцій; формування програми економічної підтримки України (за прикладом Плану Маршала); забезпечення військової та економічної допомоги.

У ході дослідження зроблені наступні **висновки**: внесок дипломатів є не меншим, ніж внесок військових безпосередньо на лінії фронту. Адже надання військової зброї у потрібних обсягах та потрібного виду та її фінансування повністю віднесено до пріоритетних завдань дипломатії. Після закінчення військових дій потребуватимуть додаткових досліджень ефективності роботи дипломатії та її роль із огляду на досягнуті результати, які можна буде оцінити після підписання угоди по зупиненню військових дій або перемир'я. У той же час необхідно відзначити, що і сам факт зупинення війни разом із наявністю гарантій безпеки та недопущення повторення вторгнення теж буде результатом роботи дипломатії вже у період після гострої фази.

Ключові слова: дипломатія конфлікту, дипломатія під час воєнного стану, безпека держави, інструментальна дипломатія, стабілізаційна дипломатія, дипломатія управління, санкції, програма економічної підтримки

Цитування: Федорова Г. Роль дипломатії під час воєнного стану. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2022. Том 25. №5. С. 10-17. <https://doi.org/10.15421/172253>

Вступ

Актуальність. Практика дипломатії під час військових конфліктів, як діяльність, яку використовують держави, міжнародні організації та громадянське суспільство для встановлення миру та управління військовими конфліктами, стає дедалі складнішою. Поява Китаю та відродження Росії змінили правила гри, створивши ризики конфронтації великих сил і конкуренції за визнані міжнародні норми, такі як повага до прав людини, державний суверенітет та принципове міжнародне залучення. Зростаючі хвилі популізму та західного ізоляціонізму після низки невдалих іноземних інтервенцій підірвали віру в ефективність дипломатичної взаємодії та зламали консенсус щодо переваг мирної та конфліктної дипломатії.

Вже через пів роки після жорстокого вторгнення Росії в Україну геополітичні впливи відчуються на всьому європейському континенті. У даній військовій агресії спостерігається активна діяльність дипломатів України та Росії, які по суті продовжують військові дії тільки у дипломатичній площині, залучаючи іноземну громадськість. І саме дипломатична площина має поставити крапку у даній війні за будь-якого її результату: будь-то укладення мирного договору чи капітуляція Росії. Тож дослідження ролі дипломатії під час воєнного стану є актуальним із огляду на жорстокість та масштабність російського вторгнення до України, що ставить перед дипломатією виклики щодо досягнення безпеки України у довгостроковій перспективі шляхом залучення сторонніх країн гарантів, та зважаючи на загрозу на тлі російсько-української війни загострення безпекової ситуації у світі на порозі Третьої світової війни.

Метою дослідження є визначення ролі дипломатії під час воєнного стану.

У дослідженні застосовано наступні методи дослідження: формально-логічний, структурно-функціональний, комплексний, юридичного аналізу, логічний та інші, які дозволили комплексно та всебічно дослідити проблемні питання досліджуваної теми.

Аналіз літератури та наявних підходів до визначення предмету дослідження. Можливо визначити два окремі підходи щодо визначення ролі дипломатії у воєнний конфліктах: раціоналістичний та конструктивістський. Від раціоналістичних аргументів, які підкреслюють дипломатичні сигнали, до конструктивістських, які віддають перевагу символічним жестам і примиренню, теорії міжнародних відносин стверджують, що вирішення конфлікту між країнами-суперниками вимагає дипломатичного залучення, щоб зламати хід подій і досягти миру. Науковці зосереджені на залучення до дипломатії на рівні держава-держава, або лідер-лідер, зокрема Kurchan. С. (2010), Kydd, A. (2005), Nincic, M. (2011). Як відзначають Hall, T. (2015), Hassner, R. (2009), Naas, M. (2005), Hopf T. (2012)), оскільки тривалі конфлікти обумовлені сприйняттям, ідентичністю, ідеологією, гнівом або

недовірою офіційний дипломатичний контакт з протилежними громадянами може змінити результат конфлікту. Зміни свідомості, чи то через пропаганду та переконання, спрямовані на поступки, чи через відкриття політичного простору для вирішення конфліктів (Pratkanis, 2009; Mor, 2012). Тож науковці зазначають, що дипломатія пропонує механізми для досягнення зовнішньополітичних проривів і вирішення конфліктів.

Результати дослідження

Сучасні тенденції дипломатії. Поєднання слабшого ліберального міжнародного порядку, загострення суперництва США та Китаю, зростання транснаціональних загроз, скорочення простору для громадянського суспільства та зростання націоналізму та популізму ускладнило практику мирної дипломатії (Kumar, 2021). Crocker C. A., Hampson F. O., Aall P. у роботі «Дипломатія і майбутнє світового порядку» (Crocker, Hampson, & Aall, 2021) виконали дослідження майбутнього миру та конфліктної дипломатії на трьох аренах: управління конкуренцією великих держав і потенційною конфронтацією, управління конфліктами і управління загрозами міжнародній системі, як це зараз створює COVID-19. У результаті використання думок 20 експертів із усього світу, дослідниками запропоновано три широкі сценарії майбутнього: повернення до ситуації, що нагадує час холодної війни, повернення до ліберального порядку, заснованого на правилах, і змінної геометрії або багатосторонності за бажанням. Кожен сценарій вимагає різного виду дипломатії. Перший сценарій, ймовірно, вимагає трансакційної дипломатії; за другим сценарієм – застосування дипломатії, заснованої на цінностях та управлінні; і третій сценарій вимагає застосування дипломатії у відповідь на проблему регіонального чи функціонального рівня, яка базується на конкретних викликах.

Сьогодні міжнародні відносини більше не стосуються управління загрозами для добре зрозумілого балансу сил. Сучасна дипломатія виконує завдання щодо управління перебудовою влади та подолання загроз для планети, припинення гуманітарних катастроф, включаючи пандемії. І для цього сьогодні застосовуються нові методи дипломатичні співробітництва:

1) Інструментальна або конкурентна дипломатія: розвиток сфер впливу та управління альянсами.

2) Стабілізаційна дипломатія: управління відносинами, деескалація конфліктів або запобігання їх ескалації.

3) Дипломатія управління: вироблення нових норм поведінки держави.

Змінене глобальне середовище створило перешкоди для практики мирної та конфліктної дипломатії. Внаслідок посилення відносин та конфліктних ситуацій між великими державами, стабілізаційна дипломатія активно використовує основні свої заходи, направлені на зміцнення довіри,

відновлення контролю над озброєннями та посилення режимів нерозповсюдження.

Сучасна дипломатія стала фрагментованою та багатошаровою, як по горизонталі – із більшою кількістю держав, які сьогодні займаються дипломатією – так і по вертикалі – з державними, а також недержавними акторами, залученими до дипломатії. Більшість проблем, з якими сьогодні стикається світ, не піддаються військовим або жорстким рішенням, тому дипломатія повинна перебувати у центрі уваги. Вона повинна бути мобільною, гнучкою та адаптивною. Дипломатія стане центральним викликом і центральною вимогою для епохи, яка розпочинається із залученням до діяльності офіційних і неофіційних акторів. Крім того сучасна дипломатія потребує практичної співпраці на тимчасовій основі задля вирішення певної проблеми чи конфлікту. Тобто підхід, у якому великі держави, які збираються разом і вирішують, яким буде майбутнє світу, зникає. Це передбачає формування нового рівня дипломатії, за яким використовується «горизонтальний підхід», при якому актори, які піклуються про конкретну проблему, зберуться разом, щоб спробувати її вирішити. Такі наскрізні альянси посилять роль дипломатичних відносин між різними типами акторів та зроблять світ більш стійким (Kumar, 2021). Тож відбувається зміна характеру дипломатії через ускладнення міжнародних відносин та геополітичного розкладу на ігровому полі. У дипломатії розширюється право голосу інших учасників, включаючи місцеве громадянське суспільство, бізнесові кола тощо.

Специфіка дипломатії конфлікту. У науковій літературі з дипломатії конфлікту можна виділити два окремих підходи. Дипломатично-комунікаційний підхід вважає складність надійного спілкування між супротивниками своєю центральною проблемою та аналізує умови отримання інформативних значущих, невитратних та ненавмисних сигналів, а також вплив цих різних форм спілкування на конфліктні процеси. Інший підхід – риторико-аргументативний, який зосереджується на риторичному стилі, виправдовуючи аргументах та ефектах способів

дискурсу. Ці підходи мають різний інструментарій, а в деяких областях доповнюють і підсилюють одна одну.

R. F. Trager (2016) зазначає що, не зважаючи на численні причини не довіряти заявам супротивників, а іноді навіть союзників, дипломати та лідери роблять висновки з розмов про наміри один одного. Протягом тисячоліть учасники конфлікту обговорювали, кодифікували та реагували на заяви, і на їхні реакції впливали на зміст, форму та контекст повідомлень від супротивників та союзників. Листи Амарни містять записи про дипломатичне листування між єгипетськими фараонами та іншими «Великими царями» у 14 столітті до нашої ери. Збережені твори стародавнього світу містять записи договорів, наприклад, той, який був укладений Єгипетською та Хетською імперіями близько 1259 року до н. е. У героїчний період Стародавньої Греції Одиссея вихваляла за дипломатичну майстерність і слова, які «падають швидко, як сніжинки взимку» (Adcock, & Mosley, 1975, p. 10). У 412 році до нашої ери спартанці визнали суверенітет персів над греками Малої Азії. Дана поступка вплинула на Персію, яка після цього підтримала Спарту проти Афін, що призвело до вирішальної поразки Афін менш ніж за десять років (Trager, 2016). Подібні докази важливих дипломатичних обмінів можна знайти в записках багатьох інших стародавніх культурних царств, включаючи китайську, індійську та майя.

Вражаючи обсяг дипломатичних обмінів триває і сьогодні. У 1817 р. в іноземних країнах діяло менше 200 дипломатичних представництв; сьогодні їх понад 8000 (Trager, 2016). У 2019 році вперше Китай має більше дипломатичних посад у всьому світі, ніж будь-яка інша країна. За даними Інституту Лоуї, у 2019 році Китай обійшов США, маючи 276 посольств та інших представництв у всьому світі. Це на три дипломатичних представництва більше, ніж у США. Франція, Японія та Росія знаходяться на наступних місцях. Великобританія займає 11-е місце, опустившись на два ряди порівняно з 2016 роком. У звіті враховуються не лише посольства, а й консульства (табл. 1).

Таблиця 1.

Рейтинг країн світу за кількістю дипломатичних представництв у 2019 році

№ по рейтингу	Країна	Тип дипломатичного представництва				
		Всього	Посольства / вищі комісії	Консульства / генеральні консульства	Постійні місії	Інші представництва
1.	Китай	276	169	96	8	3
2.	Сполучені штати	273	168	88	9	8
3.	Франція	267	161	89	15	2
4.	Японія	247	151	65	10	21
5.	Російська федерація	242	144	85	11	2
6.	Туреччина	235	140	81	12	2
7.	Німеччина	224	150	61	11	2
8.	Бразилія	222	138	70	12	2
9.	Іспанія	215	115	89	10	1
10.	Італія	209	124	77	8	0

Джерело: (Global Diplomacy index, 2019)

Простежується збільшення щільності дипломатичного представництва за останні 200 років (Trager, 2016). Якщо раніше посол міг дістатися до країни перебування, то тепер держсекретар, міністр закордонних справ, прем'єр-міністр чи президент часто можуть за хвилини зв'язатися з колегою по телефону. Високопосадовці регулярно відвідують один одного безпосередньо. Наприклад, під час переговорів про вивезення радянських ядерних ракет з України після розпаду Радянського Союзу президент США Клінтон зупинився спочатку в Брюсселі та Празі, де зустрівся з лідерами Центральної Європи, а потім у Києві перед підписанням готової угоди із президентом Росії Єльциним і президентом України Кравчуком у Москві (Talbot, 2003, p. 110-115). R. F. Trager (2016) вважає, що приблизно половина висновків, зроблених у документах британської зовнішньополітичної еліти за 60 років між Кримською війною та Першою світовою війною, була результатом дипломатичних зустрічей.

Дипломатія під час воєнного стану: від превентивної дипломатії до врегулювання наслідків. Воєнний стан, як правило, виникає внаслідок конфлікту. Хоча конфлікт є постійною діяльністю в історії людства, природа збройного конфлікту, і особливо характер війни 21-го століття, змінилися. Генерал R. Smith визначив ці зміни у своїй книзі «Корисність сили»: «Цілі, заради яких ми боремося, змінюються; ми боремося серед людей; наші конфлікти мають тенденцію бути позачасовими; ми боремося, щоб не втратити силу; кожного разу Старій зброї знаходять нові застосування, переважно недержавні» (Smith, 2008, p. 19). Змінюється і природа дипломатії 21-го століття. Щоб досягти успіху, дипломати повинні одночасно формувати глобальні виклики, діяти і реагувати на них. Як стверджують Hans Binnendijk і Richard L. Kugler, з Національного університету оборони, жодна проблема, небезпека чи загроза не є ключем до майбутнього світу. Важлива їхня взаємодія та одночасність наших відповідей (Binnendijk, & Kugler, 2006, p. 268).

Визначення перемоги сьогодні теж інше. Успіх у національній безпеці XXI століття охоплюватиме всеосяжне визначення безпеки і буде досягнуто шляхом найширшого одночасного застосування всіх елементів національної влади. Це ключ до розуміння концепції Philip Bobbitt про «преклюзійну перемогу», яку він описує як «випереджувальну, обережну увагу до можливого майбутнього» (Bobbitt, 2008), що вимагає широкого та інтегрованого підходу до сучасної дипломатії, оборони та розвитку. Дипломатична стратегія, розроблена для досягнення преклюзивної перемоги, включатиме запобігання конфлікту, успішні переговори, стримування, підготовку до конфлікту, якщо все інше не вдасться, а також зусилля щодо встановлення порядку, забезпечення стабільності та сприяння політичному та економічному плюралізму після конфлікту (Grossman, 2010). Дипломати завжди були учасниками як запобігання, так і управління конфліктом і його наслідками. Таким чином, роль

дипломатії є важливою на всьому етапі конфлікту від його зародження та контролю наслідків. M. Grossman (2010) ґрунтовно аналізує роль дипломатії та її інструменти на кожному такому етапі:

1) Дипломатія та запобігання конфліктам. Завдяки зусиллям науковців та практиків існує можливість краще використовувати методи та теорію запобігання конфліктам. Інститут миру Сполучених Штатів та Міжнародний науковий центр Вудро Вільсона є двома серед багатьох установ, які взяли на себе провідну роль у цих зусиллях. Нинішній неузгоджений і неоднозначний характер превентивної дипломатії відображає відсутність будь-якого прийнятого міжнародного режиму запобігання конфліктам або системи управління, тобто узгоджених домовленостей, за допомогою яких розподіляються географічні юрисдикції, призначаються функціональні обов'язки, формулюються норми та процедури, а суб'єкти несуть відповідальність за свої обов'язки. Прикладом запобігання конфлікту, були зусилля, здійснені Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) у тісній співпраці з Європейським Союзом (ЄС) та Організацією з безпеки і співробітництва в Європі та за підтримки США, щоб уникнути громадянської війни в Македонії у 2001 році.

2) Дипломатія, коли конфлікт є або здається неминучим. Коли дипломатії не вдається запобігти конфлікту, роль дипломата змінюється. Нова вимога може полягати в тому, щоб виправдати застосування сили, коли всі спроби уникнути конфлікту є безуспішними, або намагатися подолати основне джерело конфлікту, коли сила є, а її застосування здається неминучою та необхідною. Дипломатичні переговори в лютому 1999 року в Рамбуйє, Франція, були покликані показати світові, що НАТО і Контактна група готові докласти останніх зусиль, щоб уникнути використання військової сили для припинення нападів Слободана Мілошевича в Косово.

3) Дипломатія в підготовці до конфлікту. Як тільки конфлікт стає неминучим або розпочатим, основна робота дипломатів полягає в тому, щоб підтримати військових командирів в отриманні того, що їм потрібно, щоб конфлікт був якомога коротшим, з найменшими жертвами військових, союзників і цивільних. Це була мета, яку Сполучені Штати переслідували в Туреччині перед першою війною в Перській затоці, що призвело до підтримки американських зусиль президентом Тургуттом Афаєвразалом. Дипломатичні зусилля з підготовки до конфлікту в Косово також включали весь уряд США та уряди союзників по НАТО. Щоб провести успішну кампанію бомбардування, дипломати багатьох країн НАТО організували переліт і підтримку союзних сил. Подібні зусилля дипломатів США мали місце перед вторгненням в Афганістан у 2001 році. Американські дипломати та дипломати союзників тісно співпрацювали з країнами, що оточують Афганістан, в тому числі вперше налагоджуючи контакти з державами Центральної Азії з питань

безпеки, щоб отримати права на транзит, переліт і розміщення американських сил і сил коаліції до 7 жовтня 2001 року, початку дій в Афганістані.

4) Дипломатія та відновлення стабільності після конфлікту. Наразі існує багато проблем – боротьба із екстремізмом, просування плюралізму, стабільне життя на планеті, нерозповсюдження ядерної зброї – які будуть частиною будь-якого визначення успішної дипломатії 21-го століття. Але налагодити постконфліктну дипломатію, створити умови для преклюзивної перемоги, може бути найважливішим з усіх. Це непросте завдання. Поняття успіху може бути перевизначене постфактум, що ще більше ускладнить оцінку. Успішне демократичне управління та економічний розвиток не можуть бути забезпечені на певну дату, і тому потреба у часі та терпінні є необхідними чинниками успішної дипломатії. Однак у країнах, втягнутих у конфлікт, часто виникає «втома», що посилює ймовірність невдачі. За таких умов необхідно прагнути створити концептуальний простір для дипломатії, економічних стимулів, політичного тиску та інших заходів для досягнення бажаного політичного результату стабільності і, якщо можливо, демократії.

С. Darnton (2020) визначає два моменти з досліджень вирішення конфліктів, які особливо важливі для розуміння дипломатичних складнощів: зрілість і залучення. По-перше, для того, щоб країни-суперниці вирішили свої суперечки та розробили нову систему співпраці, вони повинні вести переговори один з одним, але спочатку вони повинні погодитися взагалі сісти за стіл, що може бути найважчим кроком. Значні наукові дослідження наголошують на структурних факторах, що лежать в основі «дозрілих моментів» як спроб врегулювання конфліктів, включаючи економічні та військові кризи, політичні невдачі та сумісні режими управління в обох країнах. Багато в чому це обумовлено витратами: коли держави отримують інформацію про погіршення ситуації, вони шукають взаємну, а не односторонню перевагу. Таким чином, попередні переговори можуть допомогти мінімізувати ризики та витрати, поділитися інформацією та встановити порядок денний. По-друге, коли зрілість майже, але не зовсім з'явилася, у окремого суб'єкта з'являється потужна можливість завершити операцію. Структурні сили мають невизначений вплив; лідери вибирають, чи реагувати на кризу ескалацією чи деескалацією, і їхні внутрішні та особисті проблеми впливають на цей вибір. Умілий лідер, зацікавлений у вирішенні конфліктів шляхом переговорів, володіє кількома комунікативними інструментами, від використання особистих стосунків до творчого оформлення грандіозних угод (або, навпаки, розділення питань), до надсилання значущих сигналів і символічних жестів, які демонструють їхні спільні цілі. Парадигматичними прикладами є візит Річарда Ніксона до Китаю, Анвара Садата до Ізраїлю та Ostpolitik канцлера Західної Німеччини Віллі Брандта (Darnton, 2020). Навіть більш потужні, ніж сигнали

чи символи для виправлення хибних уявлень, візити лідерів можуть змінити інтереси та переваги іншої країни.

Ці зусилля є політично небезпечними для національних лідерів, тому життєво важливі попередні завдання: зв'язатися з суперником, встановити можливість переговорів і сформулювати порядок денний часто покладаються на посланців. Посли стикаються з величезним політичним тиском у зв'язку з тим, що вони повинні задовольнити як внутрішній уряд, так і уряд приймаючої країни, граючи в «дворівневні ігри», в яких успіх може бути пов'язаний більше зі структурними умовами, ніж з дипломатичними вміннями, але тактичні помилки все одно можуть зруйнувати весь процес (Darnton, 2020).

Значна частина літератури з дипломатичного спілкування зосереджена на розумінні того, як відбувається спілкування, коли одна сторона намагається примусити іншу, оскільки комунікація вважається найскладнішою в таких контекстах.

Особливості дипломатії під час воєнного стану в Україні. Головним завданням дипломатії досі залишається донесення достовірної інформації про перебіг подій на території, де ведуться військові дії. З огляду на активну пропаганду та дезінформацію російської сторони, досягти цього доволі важко. Україна досі вимушена відбивати атаки не тільки військові, а й дипломатичні (Палагусинець, 2020).

На прикладі воєнного стану України світова дипломатія зосередилася на запровадженні санкцій для тиску на рф та військову і економічну підтримку України без активного втручання у військові сили зі сторони інших країн. Світ наразі вже запровадив більше 6 тисяч санкцій проти рф. Сама рф до вторгнення була активним членом світової спільноти, а сьогодні перебуває у списку токсичних країн із точки зору розвитку дипломатичних відносин. Ринок росії покидають міжнародні компанії, виходячи із ринку, або зменшуючи свою активність та діяльність на російських ринках. Чисельність компаній, які оголосили про скорочення своєї присутності на російському ринку перевищала дві сотні. І сьогодні Україна всупереч прогнозам протриматися не більше 3 днів, героїчно тримає оборону від російської агресії вже більше 7 місяців. Захист країни здійснюється на воєнному фронті і не менш важливий на дипломатичному рівні.

Результати тиску, який українська економічна дипломатія послідовно чинить на росіян, вражають. У останньому аналітичному звіті JPMorgan зазначається, що російська економіка близька до дефолту, а її майбутнє безперспективне. Загалом дипломатичні зусилля вітчизняного МЗС та президента передусім спрямовані на 4 напрямки (Репкін, 2022):

1) Посилення санкцій. Українські дипломати досягли суттєвого прогресу у питанні запровадження санкцій, які є нищівними для російської економіки. Наступною задачею є посилення санкційного тиску та ізоляцію держави-агресора. Для цього дипломатам України необхідно підтримувати готовність західних

партнерів до швидких та активних дій. Для введення нових санкцій не потрібно шукати нових приводів. Кожен день уповільнення санкційного тиску на росію призводить до сотень жертв серед військових та цивільних. Адже військова агресія, розпочата 24 лютого 2022 року триває. Росія розпочала війну у серці Європи, війну на знищення української держави та народу.

Для позбавлення можливості виробляти нові ракети необхідно максимально зупинити економічні відносини із росією. Наразі Європою прийнято 7 пакетів санкцій. За оцінкою Єврокомісії, Росія втратить 4 млрд. євро на рік. Найголовнішою перемогою української економічної дипломатії наразі є заборона заходу російських суден до європейських портів. Це означає, що логістичні ланцюжки агресора буде зруйновано, і його економіка зазнає величезних втрат. Окремий вектор роботи МЗС у ці дні – це виштовхування з росії тих міжнародних компаній, які продовжують працювати на її території. Мова йде про бізнес, який виробляє або імпортує в рф споживчі товари, і особливо про підприємства, які безпосередньо чи опосередковано працюють на російський воєнно-промисловий комплекс (Рєпкін, 2022).

2) План Маршала для України. Внаслідок жорстокої російської агресії, яка знищує інфраструктуру України, українська економіка зазнала нищівних втрат. Збитки України від війни, що розпочала рф, вже перевищили 1 трлн. доларів. Але, незважаючи на воєнні дії, що тривають, бізнес має працювати повноцінно, щоб жити і фронт, і тил. Наразі дипломатична служба України зосередила свої зусилля на розробці програми економічного відновлення України, реалізацію якої необхідно розпочати до завершення бойових дій, щоб забезпечити стабільну роботу української економіки в умовах війни на довготривалу перспективу. Така програма повинна включати не тільки грошові вливання, а створення преференцій, пільгових умов та екосистеми підтримки України та вітчизняних підприємств, посилення інтеграції із країнами ЄС (Рєпкін, 2022).

3) Військова та економічна допомога. У цьому аспекті відбувається найгарячіша дипломатична дискусія. Дипломатична підтримка надання зброї Україні виконується на усіх рівнях: Президент, МЗС, Міністерство оборони тощо. Головним завданням у цьому напрямку є забезпечення необхідною зброєю військових України. Цим дипломатичним зусиллям активно протидіє рф, вдаючись до переговорів із лідерами окремих країн та ядерного шантажу. У підтримці України західні країни сформували єдиний фронт. Згідно з даними, оприлюдненими 2 травня Кільським інститутом світової економіки, аналітичним центром, загальна двостороння допомога від урядів G7, членів ЄС та його установ становить 27 мільярдів євро (29 мільярдів доларів). Разом, члени ЄС, Рада та Комісія ЄС, а також Європейський інвестиційний банк виділили

українському уряду понад 12 мільярдів євро станом на 23 квітня. Але Америка запровадила процедуру Лендліз та оголосила про пакет у 40 мільярдів доларів на військову, економічну та гуманітарну допомогу.

4) Робота переговорної групи. Переговорна група активно діяла на початку війни. Двосторонні зустрічі відбулися у Білорусії та Туреччині. Наразі переговорний процес зупинено через бажання рф укласти мирний договір по фактично захопленим кордонам, і абсолютну неприйнятність цього для України. У цьому аспекті рф задіяли власні дипломатичні ресурси та активно просуває тезу щодо загрози голоду та необхідності досягнення миру на її умовах, залучаючи в підтримку зарубіжних дипломатів.

Темою дискусій на світовому ринку також є нейтральний статус та позаблоковість України й її інтеграційні перспективи.

Висновки

Проведений аналіз підтверджує важливість дипломатії під час воєнного стану. Сучасна дипломатія спрямована на управління конкуренцією великих держав і потенційною конфронтацією, управління конфліктами й управління загрозами міжнародній системі.

Дипломатія є вирішальною як до, так і після конфлікту. Зв'язок із корисністю сучасної дипломатії очевидний. Дипломатія двадцять першого століття, яка працює над запобіганням конфлікту, намагається підготуватися до нього, якщо він неминучий, або бореться з наслідками, може бути ефективним інструментом національної безпеки, якщо вона відповідним чином фінансується, здійснюється добре навченими, цілеспрямованими людьми, які зосереджені на чітких цілях, поставлених національними лідерами, та підтриманих ефективною військовою силою. Це дипломатія майбутнього.

Вирішальність ролі дипломатії підтверджує і боротьба України із російським вторгненням. Наразі дипломатичні зусилля вітчизняного дипломатичного корпусу, президента та уповноважених посадових осіб передусім спрямовані на 3 напрямки: посилення санкцій; формування програми економічної підтримки України (за прикладом Плану Маршала); забезпечення військової та економічної допомоги. Загалом дипломатія України здійснює підтримку представлення України, формування її іміджу у іноземних ЗМІ та політичних колах держав світу, популяризацію думки про потужність української армії.

Дипломатія стоїть на захисті України через відстоювання інтересів держави на міжнародній арені та підтримки її прагнень. У той же час дипломатичним зусиллям українських дипломатів протистоять аналогічні дипломатичні зусилля та активна діяльність із сторони агресора. І, якщо до війни дипломатичні кола України всіляко намагалися досягти консенсусу та уникнути прямих воєнних дій, то наразі під час воєнних дій діє дипломатичний фронт захисту України. І внесок дипломатів є не меншим,

ніж внесок військових безпосередньо на лінії фронту. Адже надання військової зброї у потрібних обсягах та потрібного виду та її фінансування повністю віднесено до пріоритетних завдань вітчизняної дипломатії.

Після закінчення військових дій потребуватимуть додаткових досліджень ефективність роботи

дипломатії та її роль із огляду на досягнуті результати, які можна буде оцінити після підписання угоди по зупиненню військових дій або перемир'я. У той же час необхідно відзначити, що і сам факт зупинення війни разом із наявністю гарантій безпеки та недопущення повторення вторгнення теж буде результатом роботи дипломатії вже у період після гострої фази.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Палагусинець, Р. В. (2020). Роль дипломатичної служби в формуванні ефективного державного управління зовнішньою політикою держави. *Ефективна економіка*, 2. Відновлено з http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/40.pdf
- Репкін, О. (2022, Квітень 12). *Як економічна дипломатія допомагає Україні перемогти у війні з росією*. Відновлено з <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/12/685629/>
- Adcock, F., Mosley, D.J. (1975). *Diplomacy in Ancient Greece*. London: Thames and Hudson. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03612759.1976.9945248>
- Binnendijk, H., & Kugler, R. L. (2006). *Seeing the Elephant: The U.S. Role in Global Security*. Washington, DC: National Defense University Press and Potomac Books.
- Bobbitt, P. (2008). *Terror and Consent: The Wars for the Twenty-first Century*. New York: Alfred A. Knopf.
- Crocker, C. A., Hampson, F. O., & Aall, P. (2021). *Diplomacy and the future of world order*. Retrieved from <https://www.perlego.com/book/2359651/diplomacy-and-the-future-of-world-order-pdf>
- Darnton, C. (2020, January). Public Diplomacy and International Conflict Resolution: A Cautionary Case from Cold War South America. *Foreign Policy Analysis*, 16(1), 1-20. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/fpa/orz003>
- Global Diplomacy index: 2019 country ranking*. (2019). Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03612759.1976.9945248>
- Grossman, M. (2010, October 26). Diplomacy Before and After Conflict. *US Army*. Retrieved from https://www.army.mil/article/47178/diplomacy_before_and_after_conflict
- Haas, M. (2005). *The Ideological Origins of Great Power Politics, 1789–1989*. Ithaca, NY: Cornell University Press. Retrieved from <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9781501732461/html?lang=de>
- Hall, T. (2015). *Emotional Diplomacy: Official Emotion on the World Stage*. Ithaca, NY. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.7591/cornell/9780801453014.001.0001>
- Hassner, R. (2009). *War on Sacred Grounds*. Ithaca, NY.
- Hopf, T. (2012). *Reconstructing the Cold War: The Early Years, 1945–1958*. New York. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/286515045_Reconstructing_the_Cold_War_The_Early_Years_1945-1958
- Kumar, S. A. (2021). *Practicing Peace and Conflict Diplomacy in a Complex World. What Role Can Diplomacy Play Amid Renewed Great Power Competition and a Weakening Liberal International Order?* *Unites State Institute of War*. Retrieved from <https://www.usip.org/publications/2021/06/practicing-peace-and-conflict-diplomacy-complex-world/>
- Kupchan, C. (2010). *How Enemies Become Friends: The Sources of Stable Peace*. Princeton, NJ. Retrieved from [http://cd.bos.rs/online-citanka-novi-lideri--nove-mogucnosti-10/uploaded/Charles%20A.%20Kupchan-How%20Enemies%20Become%20Friends%20\(2010\)_1.pdf](http://cd.bos.rs/online-citanka-novi-lideri--nove-mogucnosti-10/uploaded/Charles%20A.%20Kupchan-How%20Enemies%20Become%20Friends%20(2010)_1.pdf)
- Kydd, A. (2005). *Trust and Mistrust in International Relations*. Princeton, NJ. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1515/9780691188515>
- Mor, B. (2012). Credibility Talk in Public Diplomacy. *Review of International Studies*, 38, 393-422. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1017/S0260210511000489>
- Nincic, M. (2011). *The Logic of Positive Engagement*. Ithaca, NY. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.7591/cornell/9780801450068.001.0001>
- Pratkanis, A. (2009). Public Diplomacy in International Conflicts: A Social Influence Analysis. In N. Snow, & P. Taylor (Eds). *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge. Retrieved from https://www.academia.edu/322384/Routledge_Handbook_of_Public_Diplomacy
- Smith, R. (2008). *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World*. New York: Vintage Books.
- Talbott, S. (2003). *The Russia Hand: A Memoir of Presidential Diplomacy*. New York: Random House.
- Trager, R. F. (2016). The Diplomacy of War and Peace. *Annual Review of Political*, 19, 205-228. Retrieved from <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-051214-100534>
- Which countries have pledged the most support to Ukraine? (2022, May 2). *The Economist*. Retrieved from <https://www.economist.com/graphic-detail/2022/05/02/which-countries-have-pledged-the-most-support-to-ukraine>

REFERENCES

- Adcock, F., Mosley, D.J. (1975). *Diplomacy in Ancient Greece*. London: Thames and Hudson. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03612759.1976.9945248>
- Binnendijk, H., & Kugler, R. L. (2006). *Seeing the Elephant: The U.S. Role in Global Security*. Washington, DC: National Defense University Press and Potomac Books.
- Bobbitt, P. (2008). *Terror and Consent: The Wars for the Twenty-first Century*. New York: Alfred A. Knopf.
- Crocker, C. A., Hampson, F. O., & Aall, P. (2021). *Diplomacy and the future of world order*. Retrieved from <https://www.perlego.com/book/2359651/diplomacy-and-the-future-of-world-order-pdf>
- Darnton, C. (2020, January). Public Diplomacy and International Conflict Resolution: A Cautionary Case from Cold War South America. *Foreign Policy Analysis*, 16(1), 1-20. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/fpa/orz003>

- Global Diplomacy index: 2019 country ranking*. (2019). Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03612759.1976.9945248>
- Grossman, M. (2010, October 26). Diplomacy Before and After Conflict. *US Army*. Retrieved from https://www.army.mil/article/47178/diplomacy_before_and_after_conflict
- Haas, M. (2005). *The Ideological Origins of Great Power Politics, 1789–1989*. Ithaca, NY: Cornell University Press. Retrieved from <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9781501732461/html?lang=de>
- Hall, T. (2015). *Emotional Diplomacy: Official Emotion on the World Stage*. Ithaca, NY. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.7591/cornell/9780801453014.001.0001>
- Hassner, R. (2009). *War on Sacred Grounds*. Ithaca, NY.
- Hopf, T. (2012). *Reconstructing the Cold War: The Early Years, 1945–1958*. New York. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/286515045_Reconstructing_the_Cold_War_The_Early_Years_1945-1958
- Kumar, S. A. (2021). *Practicing Peace and Conflict Diplomacy in a Complex World. What Role Can Diplomacy Play Amid Renewed Great Power Competition and a Weakening Liberal International Order?* *Unites State Institute of War*. Retrieved from <https://www.usip.org/publications/2021/06/practicing-peace-and-conflict-diplomacy-complex-world/>
- Kupchan, C. (2010). *How Enemies Become Friends: The Sources of Stable Peace*. Princeton, NJ. Retrieved from [http://cd.bos.rs/online-citanka-novi-lideri--nove-mogucnosti-10/uploaded/Charles%20A.%20Kupchan-How%20Enemies%20Become%20Friends%20\(2010\)_1.pdf](http://cd.bos.rs/online-citanka-novi-lideri--nove-mogucnosti-10/uploaded/Charles%20A.%20Kupchan-How%20Enemies%20Become%20Friends%20(2010)_1.pdf)
- Kydd, A. (2005). *Trust and Mistrust in International Relations*. Princeton, NJ. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1515/9780691188515>
- Mor, B. (2012). Credibility Talk in Public Diplomacy. *Review of International Studies*, 38, 393–422. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1017/S0260210511000489>
- Nincic, M. (2011). *The Logic of Positive Engagement*. Ithaca, NY. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.7591/cornell/9780801450068.001.0001>
- Palahusynets, R. V. (2020). The role of the diplomatic service in the formation of effective state management of the state's foreign policy. *Effective economy*, 2. Retrieved from http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/40.pdf
- Pratkanis, A. (2009). Public Diplomacy in International Conflicts: A Social Influence Analysis. In N. Snow, & P. Taylor (Eds). *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge. Retrieved from https://www.academia.edu/322384/Routledge_Handbook_of_Public_Diplomacy
- Repkin, O. (2022, April 12). *How economic diplomacy helps Ukraine win the war with russia*. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/12/685629/>
- Smith, R. (2008). *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World*. New York: Vintage Books.
- Talbott, S. (2003). *The Russia Hand: A Memoir of Presidential Diplomacy*. New York: Random House.
- Trager, R. F. (2016). The Diplomacy of War and Peace. *Annual Review of Political*, 19, 205–228. Retrieved from <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-051214-100534>
- Which countries have pledged the most support to Ukraine? (2022, May 2). *The Economist*. Retrieved from <https://www.economist.com/graphic-detail/2022/05/02/which-countries-have-pledged-the-most-support-to-ukraine>